

שירי סופה

שושנה רוזנברג היא משוררת צעירה (אולי באותה מידה יאה להגדירה, לצורך ענייננו, כצעירה משוררת), שאת צעדיה הראשונים בשירה עשתה (ב"קשת", כמדומה) לפני שנים אחדות בלבד. "שירי סופה", קובץ שיריה שיצא זה־מקרוב, מעיד נאמנה על סגולות שיריות, על רגישות, על כושר מקורי לצירופי־דימויים וצירופי־לשון. עם זאת הוא מעיד גם על כמה מן הסגולות הפחות מושכות שב"צעירות", כגון הנטייה להעויות של בגרות־יתר, להתנאות בחוויות "מבוגרות" במאד, ל"קימוט־מצח". כיוצא בזה, הנטייה להכללות "פילוסופיות". כיוצא בזה, העמדות־פנים של "נשיות" בשלה, למר־דת־נסיון. כיוצא בזה, הרצון להפליג באסו־ציאציות "מפתיעות", "נועזות". לעתים קרובות למדי מעלים אפוא הדברים בכללותם רושם של מלל באנאלי תמים, בסרי.

כך, למשל, בשיר "אני עבד" (ע' 38):

ביצירתי המתמרדת והגואה / אני נפעמת מעצמת הכוח / שבא פתאום ונעלם / ואיני יודעת לאן ומאיין / אני נסערת. או בשיר הבא מיד אחריו, "שקט" (ע' 39):

בגעגועי, / יש ואני רואה את ונוס / יורדת מאחת הגבעות שבערבה / ופורסת דשא מפלאסטיק.

אף ביש הדבר עוד יותר בשיר נטול־שם כגון זה (ע' 41):

במכאובי אין לך חלק, / גם להבין לא תוכל / יומי השסוע בחריצים כמו האת־מול, / גם דמעוטי הזקנות / חסרות הסכר ואין לך מפלט / מפני השטפון.

ומה יעשה הקורא ולא יחוש בעלות בת־שחוק סלחנית על שפתיו למקרא שורות "חזקות" כגון אלו שבע' 45:

איני רוצה להתעורר בוקר אחד / מפופחת יותר / לצעוד על הפביש המוביל / לצר־כיך הגבריים ולהרגיש / שאיני שווה יותר מאשר / קליפת תפוזים מרוקנת.

אף־על־פי־כן יש בשירתה של ש. רוזנברג גרעין של כשרון אמיתי, מבטיח ומהימן, כאשר יעיד, למשל, השיר האחרון שבקובץ (ע' 62), הכתוב בסולם מינורי דווקה וזה לשונו, במלואו:

בשוך דומיית סתיו / כשעלים ראשונים של חורף נוטפים / בעצב מעץ עצור / אתה בחלון, גבוה מני עב / מפשיר. / אולי אתה מביט משתאָה / אינך רואה עצים רכונים / על גל שיטה ושיבולת בתלמידך. / רק בסתיו, כשנטפי מראותיך / בולעים את הנוף של חדרי / הפריחה שקטה כל־כך ונכלמת / כנשמתך הפרוזה בינות חדר לרקיע.

י. ע.

אור הפנים

מפי אנשי אמונים ומעש שמענו, על־דרך הקיטרוג, כי בעצם ימי הקרבות של אוק־טובר, היו תלמידי ישיבה מסוימת בארצנו הקדושה עוסקים בליבון השאלה הידועה של חיי אדם (אם טוב לאדם שבא לעולם משלא בא אליו, או שטוב לאדם שלא בא לעולם משבא אליו). אותם תלמידי־ישיבה, ממש כמונו, ודאי היו קובעים כי מחברת השירים החמישית של אנדד אלדן מוטב היה לולא באה לעולם.

אמירה כזאת מחייבת, כמובן, הסברים ודוג־מות. הנה על כן הבה נפנה, למשל, לעמוד 12, שבו נמצא: "קולות / זוחלים. נמלים על ערפי / מלים שהעירו, / דברים / עקצם בגופי המזומזם / עצב סומר / מן הדבש רק / מגע דבקותו / נדמה. ראשך מצלצל, / לא, עוצר. / אתה מונח מונה. / תלוש, ששת, כנפיו / חומר. בבית היוצר".

זה השיר כולו, וכל שיטרח לעיין בעמודים הנוספים שבמחברת לא יעלה, כמדומה, דבר טוב או רע ממנו. עמוד אחר עמוד זוחלים קולותיו של המחבר המזומזם ומעבירים תחור־שות בלתי־נעימות של "נמלים על עורף".

* אנדד אלדן: אור הפנים (שירים); הוצאת הקיבוץ המאוחד, 1974; 78 עמ'.

* שושנה רוזנברג: שירי סופה; הוצאת "עקד", 1974; 62 עמ'.

לפנינו כסדר עדויות נוספות לניווון ולביטול המוחלט של אמות-המידה, עדויות שתעו-צבנה, מן הסתם, באותה צורה נאה בה עוצבה המחברת המיותרת כולה.

א.ן.

דוד בן-גוריון ומדינת ישראל

ספרון צנום זה, המבקש לסקור את פעיל-ותו המדינית של דוד בן-גוריון, מעורר קודם-כל תמיהה: מה ראה חסיד אדוק זה במשנתו של בן-גוריון להזדרז ולהוציא לאור, בעקבות מותו של נערצו, ספר שטחי ורפרפני תפור מעשה-טלאים? אם הרגיש שאין ב-יכלתו לתת תיאור תמציתי של הפוליטיקה הבן-גוריונית אחרי 1963, מוטב היה לו שימשוך ידו מתקופת-זמן זו—ועצה זו יפה, אגב, גם למקרה שהמחבר חשש מפני שערוריה בצלוחית-דיו שתתעורר בעקבות פירסום הספרון בהוצאת-ספרים הסתדרותית, נוסח השערוריה של "קיצור תולדות מפלגת-העבודה" לאדם דרוון. פרשנותו הראדיופ-נית של יורם רונו, ושיחתם של מר וולפנוון ואהרן ידלין בהנחייתה של גב' חנה זמר, אינם תחליף להיסטוריה, ולו גם מתומצתת. לעומת זאת מביאה החוברת הדקה שלש מו-באות, ממחקריהם של שנים מבכירי החוקרים של ההיסטוריה הפוליטית של ה"ישוב", שניהם מאוניברסיטת חיפה, שפורסמו שני-הם בכתב-עת בשם "הרבעון למחקר חברתי" היוצא לאור באוניברסיטת חיפה בעריכתו של מר וולפנוון. מחקרים וספרים אחרים, מקורות ומובאות ובעל-תריסים הנופלים ולו גם במעט ממר שבת וייס וממר בן-דור—יוק!"

יש אפוא להזהיר את הקורא כי בין הספרים הלא מעטים שהופיעו—וודאי עוד יופיעו—על דוד בן-גוריון, ספר זה הוא הגרוע ביותר. פרי של זריזות, אך גם פרי של רישול מעליב. ל"עם עובד" פתרוניים.

ש.י.

* אברהם וולפנוון: דוד בן-גוריון ומדינת ישראל; ספרית מן המוקד / עם עובד—תרו-בות וחינוך, 1974; 116 עמ'.

"מן הדבש" של השירה נותר "רק מגע דבקו" בשורות הקצרות, שאין בכוחן להש-מיע קול של ממש.

התפאורה של המחבר מבוססת על חמרים מבטיחי-הצלחה (סדריה, תמוז, גשם, אבן, שדה, אדמה, חושך, אשה, שרשים ועוד מיסודות עולמנו הנאה), אך היא מתנגשת חזיתית באמצעיו ובכוחותיו השיריים ותוצאת ההתנגשות "חצצית" למדי. סימני-הפיסוק כמו גם קיטוע השורות מתכוונים להשמיע ולומר ולעצב ולמסור, אך אינם מצליחים בכך והם מוסיפים לזחול ולזמזם.

במקרים רבים אבד למחבר החוש הלשוני הבסיסי ומתוך כך נמצא רושם, למשל: "פניך בכוס, עווית, לחבית / טבעת חנק, פירפור מזגה" (ע' 74), וגם: "עז חוצץ שיר הנשר הנוצץ / כשאר הציפרים שנש-ארו עם ציפרניים / את מליו גועץ בילל ששלשום הלל / בהלל שאתמול יילל לא שברי שורים / תרועה פרועה בלי שרשרת ככלבים / מוטב בלי אדון מוקיר, מפאבים כעבים" (ע' 70). וכן הלאה באותו עמוד ובעמודים נוספים, מלוא ההתלהבות והמרץ עמוסי-הכוונות. אפילו כותרות לשירים לא ימצאו הקוראים. למה? משום שבמסגרת התכוונותיו ביקש המחבר, כנראה, שישאלו "למה" ויעמיקו חקר בשאלתם עד שימצאו את התשובה.

לא היינו טורחים ברישום התרשמותנו לולא ראינו בהופעתו המיותרת ב-1974 מעין עדות לניווון הפושה בחלקים לא מבוטלים של ציבורנו. אכן, בימים בהם אנו מביאים לקבורה את הרוגי הקרבות ובימים בהם אנו נערכים לקרבות שעתידיים לפרוץ בקרוב אין אנו באים בדרישה לשירה חובקת עולם או ארץ או עם, משום שיש עמנו נכונות מלאה להסתפק במועט-שבמועט של שירה אישית ומי-נורית ונקיה. אכן, קצרה רוחנו ואין בנו סבלנות להתחכמויות שאין בהן אפילו צל של מקוריות.

דומה כי הוצאת מחברת-השירים בהוצאה שאינה פרטית מעידה על הציבור שמממן אותה, ציבור שמפריש מעשר גם ל"רוח" אך אין בו רוה לבדוק את רוחו. וכך תבואנה